Криниця чи свердловина: де копати, як перевіряти воду і чи потрібен дозвіл, - експерти

08:15, 06.06.26 · 13 хв. · 611 · УНІАН
Катерина Гірник, Катерина Присяжнюк

Підпишіться на нас в Google

Перед тим як копати колодязь чи бурити свердловину варто робити геофізичні та гідрогеологічні дослідження, завдяки яким стане відомо, на якій глибині знаходиться вода.

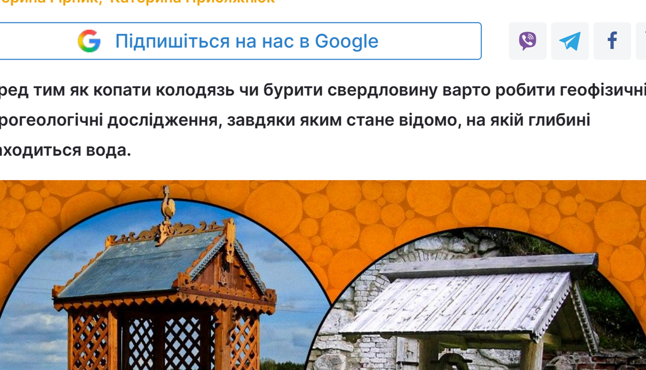

Вибір залежить від обсягів споживання води / Колаж УНІАН

Криниці та свердловини копають у різній місцевості залежно від того, наскільки поруч знаходиться вода, і які саме потреби є у конкретної людини. УНІАН вирішив розпитати у експертів нюанси, які стосуються процесу створення таких джерел водопостачання, зокрема, про те, як знайти правильне місце для колодязя або свердловини, яких потрібно дотримуватися норм, і чи потрібно оформлювати дозволи.

Кандидат геологічних наук, доцент кафедри нафтогазової геофізики Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Сергій Багрій розповів, яка різниця між криницею та свердловиною, чи можна неправильно обрати для них місце, які є переваги у кожного з джерел водопостачання і яке з них краще підходить для села.

Яка різниця між криницею і свердловиною і що краще для приватного будинку і дачі?

ВІДЕО ДНЯ

Криниця – це вертикальна споруда, шахта великого діаметра, яка доходить до верхніх горизонтів води. Зазвичай криниці роблять у селах та інших населених пунктах, де досить високо знаходяться ґрунтові води.

Типова глибина для колодязя у середньому становить від 5 до 20 метрів. Та трапляються і глибші – 30, 40 метрів, але це виняток.

Основні переваги криниці такі:

- Вона дешевша, ніж свердловина, при самому спорудженні.
- Проста в облаштуванні та зручна в експлуатації – вона не потребує електропостачання, воду можна вибирати ручним способом (за допомогою корби та відра).

Перший недолік колодязя полягає у тому, що воду беруть з верхніх водоносних горизонтів, а там можуть бути бактерії, нітрати та поверхневі стоки.

Ще один недолік – сезонне коливання води. У засушливий період вода може пропадати або її може ставати досить мало.

Свердловину пробурюють у шарах ґрунту (її глибина може становити від перших десятків метрів до сотні метрів).

Основні переваги свердловини:

- Стабільна подача води. Рівень води у свердловині може коливатися, але, враховуючи те, що вона пробурена на нижчі водоносні горизонти, ніж колодязь, то там більше запасів. Завдяки цьому воду можна активно використовувати не лише для побутових потреб, а й для поливу та технічного використання.
- Менші ризики бактеріального забруднення.

У свердловини є такі недоліки: вона дорожча, ніж криниця, для облаштування знадобляться труби, воду не можна отримати ручним способом. Свердловина залежна від електрики – якщо вона пробурена, то для отримання води знадобляться насоси.

Якщо поблизу приватного будинку або дачі верхні водоносні горизонти характеризуються достатнім рівнем води, доцільніше облаштовувати колодязь. Водночас вибір джерела водопостачання значною мірою залежить від обсягів споживання води: за невеликих потреб колодязя зазвичай достатньо, а при значних витратах води більш ефективним рішенням є буріння свердловини.

Де на ділянці взагалі можна копати криницю і як правильно вибрати місце?

Перед тим як копати колодязь чи бурити свердловину варто робити геофізичні та гідрогеологічні дослідження, завдяки яким стане відомо, на якій глибині знаходиться вода.

Без проведення інженерно-геологічних досліджень імовірність правильного вибору місця та якісного буріння свердловини є досить низькою.

Не помилитися з вибором місця для колодязя простіше, бо йдеться про верхні водоносні горизонти. А свердловина – це нижні горизонти, тому потрібно знати геологію місцевості, і після такого дослідження можна з достовірністю на 90% правильно закласти свердловину та досягти водоносних горизонтів, воду з яких можна буде використовувати для пиття.

Де можна копати колодязь

Доцент кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Микола Мосюк вказав, де саме за законом громадяни мають право робити свердловини та криниці, як часто потрібно перевіряти воду, які в ній можуть бути шкідливі речовини та як покращити якість води.

На якій відстані від межі із сусідом, туалету або септика можна копати колодязь?

Для того, щоб вода у колодязях в Україні була чистою та доступною для вживання, в нашій країні діє низка законодавчих актів, зокрема, Державних будівельних норм (ДБН Б.2.2-12:2019) та санітарних норм (ДСанПіН 2.2.4-171-10). Ці норми регламентують норми та вимоги щодо розміщення криниць.

Мінімальна рекомендована відстань до джерела забруднення (туалети, септики, гноївки, вигрібні ями) має становити 20 метрів. Якщо ж йдеться про піщані ґрунти, які характерні, зокрема, для Київщини, то така відстань має становити не менше 30-50 метрів, оскільки через такий тип ґрунту забруднені води набагато швидше просочуються та фільтруються набагато гірше.

Як правило, колодязь також рекомендують копати вище джерел забруднення по горизонту, щоб під час танення снігу та весняних паводків забруднена вода не потрапляла у криницю.

Щодо розташування колодязя до об'єктів, які знаходяться на сусідніх ділянках (наприклад, до гаражів), то від межі рекомендується дотримуватися відстані 3-5 метрів.

Якщо потрібно копати криницю біля автошляхів, особливо – великих, то до дороги слід дотримуватися відстані не менше як 20-30 метрів, тому що автомобільний транспорт може забруднити ґрунти як нафтопродуктами, так і солями важких металів, які з плином часу просочуються у землю та накопичуються там.

Є важлива рекомендація – після того, як колодязь вже викопано рекомендується навколо нього утрамбувати територію до глибини 2 метри та шириною до метра суглинистими глинами, які тверді та мають такі властивості як у фундаменту з бетону.

Так варто робити, щоб убезпечити криницю від потрапляння в неї поверхневих вод, в яких можуть бути різні шкідливі речовини.

Чи потрібно перевіряти воду з криниці і які проблеми найчастіше знаходять після аналізів?

Воду потрібно відправити на аналіз перед першим вживанням. Крім того, рекомендовано мінімум раз на рік перевіряти якість води у криниці.

Не завжди якість води можна перевірити, покладаючись на її органолептичні показники: каламутність, прозорість чи запах. Деякі шкідливі речовини за цими показниками не можна визначити.

Зокрема, у воді можуть бути нітрати та нітрити. Вони можуть потрапляти у джерела води з полів. Особливо висока імовірність потрапляння цих шкідливих речовин у колодязь, якщо він знаходиться неподалік великих полів, які обробляються. Нераціональне та недобросовісне використання фермерами добрив на основі нітратів та нітритів призводить до забруднення питної води.

Перевищення вмісту нітратів – це дуже небезпечно для людей. Найважливіше те, що нітрити та нітрати не руйнуються під час кип'ятіння. Після того, як вода закипить, у ній лише збільшується концентрація цих шкідливих речовин.

Крім того, питна вода може мати мікробіологічне забруднення – у ній може бути кишкова паличка. У воду також може потрапляти сірководень – тоді вода матиме поганий запах та присмак сірки.

Воду у колодязі варто перевіряти мінімум раз на рік, особливо коли навесні сходить сніг, і в нього можуть потрапити поверхневі води.

Як доглядати за колодязем, щоб вода в ньому була смачна і якісна?

Щоб вода була якісна і смачна, в колодязь можна додати негашене вапно. Воно може знищити кишкову паличку та різних комах і хробаків. На цілу криницю вистачить кілограма вапна. Та слід бути дуже обережними.

Через 24 години воду з криниці потрібно відкачати та промити стінки криниці. Свіжа вода, яка прибуде у колодязь, буде придатна для вживання.

Коли треба копати колодязь

Член Національної Спілки Архітекторів України – архітектор Валентин Погорілий, пояснив, зокрема, як зрозуміти чи є на ділянці близько вода, коли найкраще копати колодязь та чи можна його безпечно засипати.

Як зрозуміти, чи буде в цьому місці вода і чи можна "помилитися" з криницею?

Якщо неподалік місця, де планується облаштування криниці, є водойми, то це значить, що вода в принципі має бути неглибоко. А якщо ж ділянка знаходиться на підвищенні (наприклад, на горі), то колодязь доведеться робити глибоким. Я знаю, що є криниці глибиною і 30, і 40 метрів.

Вода йде по горизонтах і, якщо робити горизонти, то можна побачити, що в деяких місцях вже через пів метра чи метр починається вода. Це верховодка, яка збирається улоговинами після танення снігів чи дощів та потім має опуститися до першого водоносного горизонту. Влітку верховодка взагалі може висохнути. Не варто плутати верховодку з першим горизонтом.

А перший водоносний горизонт найчастіше співпадає з рівнем річок та озер, а другий може бути нижче і на 10, 15 чи 20 метрів. Третій горизонт може розташовуватися на глибині як 150, так і 300-400 метрів.

Перед тим, як копати криницю, бажано зробити гідрогеологічне дослідження, бо так можна побачити ситуацію під землею і зрозуміти, якої глибини колодязь доведеться копати.

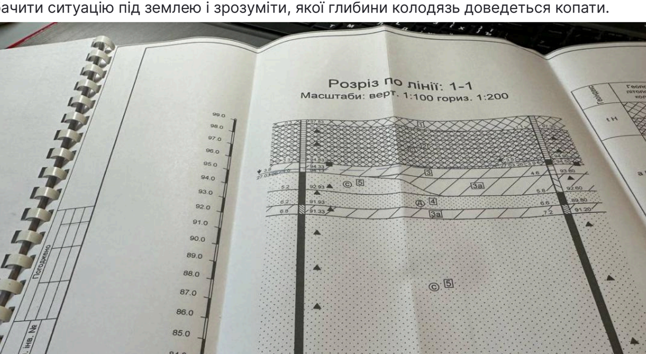

Гідрологічне дослідження / Фото Катерини Присяжнюк, УНІАН

Коли найкраще копати колодязь - у яку пору року і чому? І коли після того, як колодязь викопали, можна брати з нього воду?

Колодязь варто копати наприкінці літа-на початку осені, до дощів. Зазвичай дощі починаються вже з другої половини вересня. Якщо навесні викопати колодязь, то води може бути багато, але потім рівень впаде, і восени її взагалі може не бути. Навесні колодязі мають максимальний рівень води, а на початку осені – мінімальний.

Після того, як криниця викопана, бажано упродовж 2-3 днів чи навіть тижня постійно забирати з неї воду, щоб "пробити" джерела, які її наповнюватимуть. Спершу всю воду потрібно вибрати, почекати поки вона знову набереться, і потім знову повторити процес.

Вода тече по певних лініях, і завдяки відкачуванню "промиває" та розширює водоносні канали у водоносній породі (наприклад, у піску), і таким чином буде забезпечено хороший притік води у колодязь. Відкачувати воду потрібно до тих пір, поки вона не перестане бути каламутна.

Якщо йдеться про свердловину, то її "розкачують" 3 доби – упродовж всього цього часу насоси безперервно викачують з неї воду.

Як зрозуміти, що колодязь "засихає"? Чому не можна просто засипати старий колодязь і чим це може бути небезпечно? Скільки живе колодязь загалом?

Перша ознака того, що колодязь "засихає" – це те, що у ньому поступово зменшується рівень води. Буває таке, що колодязь експлуатувався 10 років, все було нормально, а на 12-й рік у ньому зникла вода. У такому разі криницю можна докопати. Інколи бувають засушливі роки, через що може впасти загальний рівень води, але потім, коли кількість опадів збільшиться, колодязь знову набереться.

Колодязь може "жити" десятки років. За ним потрібно доглядати, обслуговувати його. Він може засохнути через те, що його джерела засипало сміттям. У такому разі криницю лише потрібно почистити, і вода в неї знову набереться.

Колодязь не можна просто засипати, бо ґрунт на тому місці все одно потім просяде. Щоб не було просідання землі, криницю потрібно правильно засипати: засипати метр піску, залити повністю водою (якщо є можливість, чим більше води – тим краще), втрамбувати і почекати приблизно тиждень, а потім таким чином засипати ще метр. І так поступово можна засипати криницю, щоб потім ґрунт на її місці не просів.

Чи потрібні дозволи

Адвокат, керівник практики цивільного права АО "АКТ" Богдан Бордусенкопояснив, у якому разі на буріння свердловини знадобиться дозвіл.

Чи потрібен дозвіл на копання криниці чи буріння свердловини?

Фізичним особам, які планують використовувати воду із свердловини для побутового споживання, не потрібно отримувати дозвіл на її буріння. Побутове споживання води у законодавстві визначено в об'ємі 5 метрів кубічних на добу.

Якщо ж особа планує використовувати свердловину не для побутового споживання, а, наприклад, продавати воду, то спочатку їй потрібно отримати дозволи, зокрема, від Держпродспоживслужби, Державної екологічної інспекції та Водного господарства. На підставі висновків цих органів Держгеонадра надає спеціальний дозвіл, після отримання якого можна приступати до буріння.

А на копання криниці дозвіл не потрібен. Головне, щоб видобуток води відбувався на власній ділянці (яка оформлена у приватну власність) та не перевищувався дозволений об'єм видобутку води.

Коли власник земельної ділянки копає собі криницю, не факт, що він дотримується відстані до джерел забруднення. І проблема у тому, що джерело води може забруднюватися, і через це можливе зниження якості води у криниці сусідів. На цій підставі зазвичай виникає багато конфліктів. Тому, обираючи місце для криниці, потрібно враховувати об'єкти, розташовані на сусідніх ділянках.

ДОВІДКА

Сергій Багрій

доцент кафедри нафтогазової геофізики

Закінчив геологорозвідувальний факультет Івано-Франківського державного технічного університету нафти і газу за спеціальністю гірничий інженер-геофізик. Наразі працює доцентом в ІФНТУНГ на кафедрі нафтогазової геофізики.

Основним напрямком наукових досліджень є прогнозування природно-техногенних ситуацій за комплексом геофізичних методів на відпрацьованих соляних родовищах Прикарпаття та Закарпаття.

ДОВІДКА

Микола Мосюк

доцент кафедри екології

Закінчив Національний університет «Львівська політехніка» за спеціальністю «Хімічна технологія палива і вуглецевих матеріалів». Має науковий ступінь кандидата технічних наук.

Зараз працює на кафедрі екології в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу. Станом на початок 2021 року мав 35 публікацій, з них 33 праці наукового характеру, зокрема 20 статей (з них у міжнародних науково метричних виданнях – 18).

Наукові інтереси - гідродинаміка й тепломасообмін, визначення стану навколишнього середовища.

ДОВІДКА

Валентин Погорілий

Сертифікований архітектор, член Архітектурної Палати Національної спілки архітекторів України, розробник проєктів промислового та цивільного будівництва.

Закінчив Полтавський Національний Технічний Університет ім. Юрія Кондратюка та отримав диплом спеціаліста. У 2008 році заснував власну архітектурну майстерню орієнтовану на розробку промислових та виробничих об'єктів, а також об'єктів цивільного призначення. У своїй роботі поєднує функціональність, мінімалізм, раціональність та ефективність.

Серед реалізованих об'єктів: виробничого призначення – зерносховища, елеватори, автозаправні станції, складські комплекси, підприємства з виробництва бетону, а також цивільного призначення – торгівельні центри, магазини, кафе, стоматологічні клініки, споруди цивільного захисту.

ДОВІДКА

Богдан Бордусенко

Юрист

Навчався в Ірпені у Державному податковому університеті на факультеті "Правознавство". Здобув ступінь бакалавра, а потім - магістра. Після того, як став бакалавром, пішов на службу в Шевченківський суд.

До липня 2025 року працював секретарем судді, а потім помічником. Згодом займався адвокатською діяльністю. Зараз обіймає посаду керівника практики цивільного права в адвокатському об'єднанні "АКТ".

ДОПОМОЖІТЬ ПРОЄКТУ
ПІДТРИМАЙТЕ НАС
Читайте УНІАН в Telegram
Читайте УНІАН в Viber

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ